

УСТАВНА ЖАЛБА КАО ОБЛИК УСТАВНОСУДСКЕ ЗАШТИТЕ ОСНОВНИХ ПРАВА

Уставно судство је чувар уставности и законитости. Функције уставног суда чине гаранцију правне државе, а преко устава обавезују постојећи систем власти.¹ Његов главни задатак је заштита уставности у сфери стварања права, односно заштита од уставне повреде учињене општим правним актом. У сфери примене права, контрола уставности појединачних правних аката поверена је углавном редовним судовима, а само изузетно специјализованим уставносудским органима.²

Остваривање основних права и слобода важан је елемент принципа уставности, као и уставноправног поретка уопште. Оно се обезбеђује у области стварања и примене права, контролом уставности општих и појединачних правних аката и радњи носилаца јавне власти.

Функција уставног суда да обезбеђује и штити уставност, а преко ње и основна права и слободе загарантоване уставом, је неспорна у нормативној сфери у свим уставносудским системима. Међутим, у области примене права његова надлежност није само уставноправно, већ и политичко питање. Традиционално схватање да је овај вид контроле у надлежности редовног судства, тешко се разбија чак и у врло развијеним системима уставносудске заштите.³ Овлашћење уставног суда у заштити уставности појединачних правних аката су изузетна и делимична, а негде уопште нису регулисана.

Нормативна контрола је, међутим, недовољна за потпуну уставну гаранцију основних права. Уставан и законит општи правни акт није увек претпоставка да ће и индивидуални акт, који се на основу њега доноси, бити правно ваљан. У поступку примене права могућа су различита тумачења и интерпретације општег правила, те је и појава неуставности врло честа.⁴ За правни статус субјекта права је правилна примена исто толико значајна као и успешна креација правне норме. Они су чешће угрожени у основним правима појединачним актима и радњама, а много ређе нормативним прописима државних органа.

Најинтезивнији облик уставносудске заштите основних права је уставна жалба. Она је средство директне и непосредне заштите у сфери примене права, јер служи за побијање противуставних појединачних аката и радњи носилаца јавне власти пред уставним судом. Само изузетно, уставна жалба се примењује у нормативној сфери. Користи се као правно сред-

1 Sommerman K.P. - Der Schutz der Grundrechte in Spanien nach der Verfassung von 1978., Ursprünge, Berlin, 1984, S.311.

2 Благојевић С. - Уставно судство и уставни систем, НИО УР Титоград, 1986. стр. 36.

3 Тако се у Италији заштита основних права врши само у нормативној сфери, уставносудском контролом општих правних аката.

4 Благојевић С. - op. cit. стр. 36.

ство против неуставног закона директно, када тај закон производи непосредно и садашње дејство на субјекте основних права.

Предмет заштите уставне жалбе су уставом гарантована права и слободе субјеката права. На првом месту то су интереси појединца према јавној власти и самовољи. Под заштиту спадају само они интереси, који су саставни део објективног правног поретка. Тако се заштитом личних интереса истовремено пружа заштита и јавног поретка предвиђеног уставом.⁵ С обзиром да устав гарантује одређена права и јавноправним лицима, то су и она предмет уставносудске заштите. Објекат заштите могу бити и гарантована уставних права. Изузетно, њу уживају и права, која нису уставом регулисана, већ само законом.⁶ Међутим, ту не треба мешати разраду уставних права путем закона, јер одређени број основних права се не може директно на основу устава примењивати. У таквим случајевима законодавац располаже уставним овлашћењем да основним правима одреди позитивну садржину или да утврди посебна ограничења под одговарајућим уставним претпоставкама. Упркос томе, ова права и даље задржавају ранг уставних права.

Предмет испитивања уставносудског поступка по уставној жалби може бити различит, што зависи од облика нарушавања основног права. Повреда уставног права значи повреду уставне норме, којом је то право регулисано или заштићено.⁷ До неуставности може доћи на више начина и од различитих субјеката. Носиоци јавне власти, законодавне, управне и судске, повреду могу учинити најпре индивидуалним, али и општим правним актом. Фактичке радње ових органа, предузете са позиција власти, такође могу угрожавати основна права.

Уставна жалба је специјално средство заштите основних права. По својој природи она је ванредни правни лек, примењен тек по исцрпљивању свих расположивих правних средстава у редовном поступку код надлежног органа. Она не може бити редовно правно средство, јер би уставни суд тиме преузео надлежност других овлашћених органа у поступку редовне заштите. Уставносудска заштита основних права по уставној жалби је предвиђена као изузетна, и то онда када сви остали одбрамбени механизми откажу.

Само у једном случају би се могло говорити о уставној жалби као редовном правном средству. Уколико је она допуштена против закона, који производи непосредно и садашње правно дејство на субјекте права, директно, без исцрпљивања претходног правног пута покреће се механизам уставносудске заштите основних права.

Уставна жалба у југословенском уставноправном систему није потпуно непознат институт. Устав СФРЈ од 1963. године је регулисао уставну жалбу.⁸ У намери да она буде само изузетно средство правне заштите, Устав је предвидео ограничавајућу клаузулу за њену примену: "да није обезбеђена друга судска заштита."⁹ С обзиром да су у готово свим случајевима повреде основних права били предвиђени одговарајући судски путеви

5 Стојановић М. - Судска контрола уставности, Савремена администрација, Београд, 1960. стр. 39.

6 Giacometti Z. - Die Verfassungsgerichtbarkeit des Schweizerischen Bundesgerichtes, Zürich, 1933. S. 48. - видети код Стојановић М., op. cit. стр. 58.

7 Стојановић М., op. cit. стр. 58.

8 Чл. 150. и 241. Устава СФРЈ 1963.

9 ibidem

редовне заштите, ово средство је у кратком уставном раздобљу остало без практичне примене.¹⁰ Из дате уставне формулације може се извести и закључак о правној природи уставне жалбе. У случају када би изостали остали облици судске заштите, она би се користила непосредно против неуставног појединачног правног акта, те је зато могла имати карактер редовног правног средства.

По позитивним прописима уставносудски орган више не располаже овлашћењем да испитује уставност појединачних правних аката и радњи органа јавне власти, па су зато у теорији настављене полемике о могућности, потреби и целисходности успостављања раније надлежности уставног суда. Основу проблема чини процена "објективне друштвене потребе" за увођењем такве функције.¹¹ Појавила су се два схватања. Једно указује да је ради потпунијег остваривања уставности нужно да уставни суд одлучује и о заштити основних права повређених појединачним правним актима и радњама. Друго, напротив, истиче да је довољно разрађена заштита пред редовним судовима, те да таква потреба на страни уставног суда не постоји.¹²

1. Присталице схватања о потреби увођења уставне жалбе истичу да је остваривање уставности недељив процес, који обухвата и опште и појединачне правне акте. Повреда уставности је чак чешћа у сфери примене, него стварања права. С обзиром да се овде ради о заштити основних права, нормално је претпоставити да ће она бити у великом броју случајева пре повређена појединачним него општим правним актима. Питање самосталности редовних судова у поступку уставносудске заштите они одбацују као сувишно. Исти се проблем може поставити и за предстваничке, односно законодавне органе, чији нормативни акти такође подлежу контроли уставности код надлежног суда. Приговор да би уставни суд био преоптерећен случајевима решавања о повреди основних права, они одбијају са аргументом да је право уставног суда да цени уставност појединачних правних аката одвојено питање од обима те оцене.

2. Противници овакве функције истичу другачије аргументе. Основна надлежност уставног суда је оцењивање уставности општих правних аката у нормативној сфери. Уколико он у пуном обиму и квалитативно успешно оствари свој задатак, нема потребе да цени уставност појединачних правних аката и радњи државних органа. У поступку пред редовним судом, као и у правном спору они подлежу адекватној контроли. Појава неуставности у већем обиму код индивидуалних аката је само индикатор да треба нешто предузети у нормативној сфери и отклонити узрок последици.

Суштина наведених схватања лежи у традиционалној подели нормативних аката на опште и појединачне. Она је условила поделу надлежности уставних и редовних судова "што логика и дијалектика остваривања устава и закона, уставноправног поретка не прихвата."¹³

10 Детаљније о случајевима заштите основних права пред Уставним судом Југославије видети: Чок В. - Врсте и дејство одлука уставних судова, Институт за упоредно право, Београд, 1972. стр. 118. и д.

11 Благојевић С., *op. cit.* стр. 87.

12 *ibidem*

13 Благојевић С. - Актуелни проблеми уставног судства, Промене Устава СФРЈ и Устава СРС (реферати за саветовање), Институт за правне и друштвене науке правног факултета у Београду, Београд, 1988. стр. 370.

1. ДРЖАВНОПРАВНА ЖАЛБА У АУСТРИЈИ

Уставносудска контрола уведена је у Аустрији Уставним законом од 1920. године. Уставни суд је посебан, и за читаву државу јединствени орган судске контроле и заштите уставности. Директну заштиту основних права појединци и правна лица остварују преко државноправне жалбе, облика ограничене уставне жалбе.¹⁴ Овај институт изграђен је по угледу на швајцарски систем судске заштите основних права.

Објекат заштите државноправне жалбе су уставом зајемчена права. Најчешће је ту реч о основним правима, мада се ово средство може користити и шире, јер се њиме могу штитити сва права, која произилазе из Уставног закона или неке уставне норме.¹⁵ Објекат се утолико проширује што је већи број основних права у Уставу одобрен уз придржај закона, тако да и тај ред основних права ужива адекватну уставносудску заштиту преко државноправне жалбе.

Предмет уставносудског испитивања по државноправној жалби су акти управних органа. Док су у прво време то били само формални акти, пракса је учинила проширење и на фактичке службене радње управне власти.¹⁶ У сваком случају предмет уставносудског испитивања могу бити само акти и фактичке радње предузете са позиција власти, уколико управа суверено наступа. Када је реч о неформалним радњама и активностима, предузетим са приватноправних позиција, они не подлежу уставносудској контроли.¹⁷ Дакле, предмет уставне заштите по државноправној жалби је двоструко ограничен. Прво из разлога што се не могу сви акти јавне власти побијати, као и због тога што ни сви акти управне власти не могу бити предмет уставносудског поступка.

По својој природи државноправна жалба је ванредно правно средство. Да би она била коришћена потребно је да буду "исцрпљена средства административног правног пута",¹⁸ односно мора бити искоришћен редован инстанциони пут. Рок за подношење жалбе износи шест недеља од дана достављања административне одлуке у последњем степену. С обзиром да се суверени акти управе могу побијати истовремено код оба висока суда (Управни и Уставни), Уставни суд може када утврди да не постоји повреда уставом гарантованог права, у случају да такав предлог жалилац поднесе најкасније до завршетка усмене расправе, одлучити да се жалба уступи Управном суду, у смислу чл. 144. Савезног уставног закона.¹⁹ Услов је да се не ради о случајевима по чл.132. Савезног уставног закона, који су искључени из надлежности Управног суда.²⁰ Наведени рок од шест недеља је строго преклузиван. Истеком рока странка губи право да поднесе жалбу Управном суду, те је тако усмерена првенствено на уставносудску заштиту основних права. Уколико ту не успе и даље постоји могућност заштите пред Управним судом.

Дакле, оба државна суда су овлашћена да испитују правоваљаност

14 Опширније о контроли уставности у Аустрији видети: Стојановић М., *op. cit.* стр. 64. и д.

15 Крбек И. - Уставно судовање, Издавачки завод ЈАЗУ, Загреб, 1960. стр. 70.

16 *ibidem*

17 Стојановић Д. - Основна права човека, Институт за правна и друштвена истраживања Правног факултета у Нишу, 1989. стр. 199.

18 Пар. 82. ст.1. Закона о Уставном суду Аустрије, 1953.

19 Пар. 87. ст.3., Закона о Уставном суду Аустрије, 1953.

20 *ibidem*

управних аката, разграничење надлежности може се извршити једино са аспекта мерила оцењивања. Управни суд врши контролу законитости управних аката уопште, док се Уставни суд појављује као специјални судски орган у погледу уставности аката управне власти.²¹ Разграничење је нарочито тешко извршити с обзиром да извесна повреда закона, за коју је надлежан Управни суд, често условљава повреду уставног права, нарочито код оних која су регулисана уз придржај закона. У пракси то је отежавало коришћење овог средства правне заштите.

Један део теорије је, у циљу разрешења проблема, предлагао увођење својеврсне инстанционе контроле аката Управног суда од стране Уставног суда. Спорни управни акт би требало најпре да прође потпуну процедуру управносудске контроле, а тек потом би била дозвољена жалба пред Уставним судом. Традиционално схватање о улози оба висока суда у решавању спорова јавног права, супротставило се наведеном предлогу, због декаденције Управног суда у уставноправном систему Аустрије. Уставне новеле 1981. и 1984. године су биле покушај за растерећење Уставног суда и успостављање равнотеже у надлежности оба државна органа у поступку заштите основних права, увођењем процесног института: "одбацивање поступања са жалбом." Уставни суд сада може одбити жалбу уколико нема довољно изгледа на успех, као и када се не може очекивати разјашњење једног уставноправног питања, осим у случајевима где је изричито искључена надлежност Управног суда. Извесно је да се на овај начин постиже смањење обима поступања Уставног суда по жалби, али је остао проблем квалитативне природе. Жалба против управног акта, којим је повређено основно право не мора увек нужно водити разјашњењу једног уставног питања. Према наведеном критеријуму из уставних новела неке жалбе ће остати без адекватне уставне заштите.²²

Након спроведеног поступка по државноправној жалби, Уставни суд може донети одлуку касације, односно изрећи да постоји повреда уставом гарантованог права и оспорени акт укинути. С обзиром да он сам није овлашћен да такав акт и мења, "управна власт је дужна да у односном случају правним средствима, која јој стоје на располагању неодложно успостави правно стање, какво одговара правном схватању Уставног суда."²³

Осим државноправне жалбе, за директну уставносудску заштиту основних права појединац може користити и индивидуалну жалбу на уставност закона. На овај начин оспорава се уставност закона, уколико је њиме непосредно повређен уставом гарантовани статус субјеката права.

За креирање модела аустријске уставне жалбе као узор послужила је швајцарска државноправна жалба. Међутим, у погледу предмета уставносудског испитивања, у Аустрији је примењен тип ограничене уставне жалбе, за разлику од Швајцарске. Правни механизам покреће се само ако су основна права угрожена административним актом управне власти, а не и осталих носилаца јавне власти. При том је ограничење и веће, ако се узме у

21 То вуче корене из монархијског Државног суда (Reichsgericht). Он је, за разлику од данашњег Уставног суда, одлучивао о жалбама искључиво због повреде политичких права, а не и свих уставом гарантованих права, и то само одлуком констатације. (Видети Крбек, И., *op. cit.* стр. 70)

22 Опширније Стојановић Д., *op. cit.* стр. 199-200.

23 Пар. 87. ст.2. Закона о Уставном суду Аустрије, 1953.

обзир да то могу бити искључиво акти предузети са позиција власти.

Индивидуална жалба на уставност закона уведена је Уставном нове-лом 1975. по угледу на немачки систем уставне жалбе. Процесне претпо-ставке за улагање овог правног средства, непосредно и садашње правно дејство закона, регулисане су у оба правна система са циљем да спрече пре-растање уставне жалбе у популарну тужбу.

2. УСТАВНА ЖАЛБА У НЕМАЧКОЈ

Уставна жалба, као специјални вид заштите основних права уведена је у немачки уставносудски систем 1951. године Законом о Савезном устав-ном суду. Објекат заштите уставне жалбе су основна права,²⁴ као и нека пра-ва из Устава која уживају ранг основних права.²⁵ Она се сматрају условом "функционисања слободног демократског поретка" и зато им је пружена посебна правна заштита.²⁶

Уставна жалба се може усмерити против аката свих органа јавне вла-сти, који садрже повреду неког основног права. Осим правних аката, општих и појединачних, њома се може нападати и фактичка радња (чиње-ње или пропуштање).²⁷ Она има супсидијарни карактер у поступку правне заштите, наике уставносудски механизам се покреће тек уколико се не успе са осталим расположивим правним средствима, односно по исцрпљивању редовног правног пута.²⁸

Право на подношење уставне жалбе имају сва физичка, као и приват-ноправна и јавноправна лица,²⁹ која тврде да су актом јавне власти по-вређени у свом основном праву.³⁰ Није довољно да су субјекти апстрактни носиоци основних права по Уставу, већ морају доказати да су у свом прав-ном статусу повређени актом суверене власти. Реч је искључиво о повреди, а не и о непосредној опасности или угрожавању тих права.³¹

У поступку основноправне заштите Уставни суд доноси одлуке каса-ције. Ако уважи разлоге из уставне жалбе он ће закон огласити ништавим, односно укинуће управни или судски акт.³² У истој одлуци суд може забра-нити понављање оспорене радње или акта.

С обзиром да предмет уставносудске заштите по уставној жалби могу бити сви акти носиоца јавне власти, то и закон, као општи правни акт пот-пада под овај вид контроле. Претпоставка је само да закон производи непо-средно, садашње и директно дејство на правни статус жалиоца.³³

24 То су права из чл. 1-17. Основног закона БРД 1949.

25 То су права из чл.33,38,101,103. и 104. Основног закона БРД 1949.

26 Стојановић М., *op.cit.* стр.78.

27 Пар. 92. Закона о Савезном уставном суду БРД 1951.

28 Изузетно, Савезни уставни суд може одмах одлучивати по уставној жалби, иако није исцрпљен редован правни пут, ако је она од општег значаја или би жалиоцу услед упућивања на такав правни пут настала тешка и неотклоњива стеча. (Пар. 90. ст.2. Закона о Савезном уставном суду БРД 1951.)

29 Закон о Савезном уставном суду предвиђа право подношења уставне жалбе општинама и општинским удружењима, уколико су законом повређена њихова уставом (чл.28) гарантована права на самоуправу. (Пар.91.)

30 Пар. 90. Закона о Савезном уставном суду БРД 1951.

31 Стојановић М., *op. cit.* стр.78.

32 Пар.91. ст.1. Закона о Савезном уставном суду БРД 1951.

33 Стојановић Д., *op. cit.* стр.202-203.

По свом предмету немачка уставна жалба је далеко превазишла аустријски систем ограничене државноправне жалбе, усмерене искључиво против аката управне власти. Она подсећа према ширини на швајцарски систем судске заштите основних права, мада је и од њега интезивнија. Док се швајцарска државноправна жалба може користити против свих ауторитативних аката, али само кантоналних власти, дотле таквог ограничења у немачком систему нема. Предмет уставне жалбе могу бити сви суверени акти државних органа, било савезних или земаљских, па чак и одлуке земаљских уставних судова уколико је њима повређено неко основно право.

У погледу индивидуалне жалбе на уставност закона, Немачка је додуше овај институт развила под утицајем Швајцарске, али рестриктивније у односу на тај систем. Жалбена легитимација у Швајцарској не тражи у погледу закона и општих правних аката актуелну повреду жалиоца, док за немачку уставну жалбу претпоставка је да жалилац буде законом непосредно и тренутно повређен у својим основним правима.

3. УСТАВНА ЖАЛБА У ШПАНИЈИ

Устав Шпаније од 1978. године је за заштиту основних права, као и права на одбијање војне службе из разлога савести³⁴ предвидео индивидуални жалбени поступак пред Уставним судом ("recurso de amparo"). Ово није потпуно нов институт у шпанском уставносудском систему, јер за претходницу има, у републиканском Уставу од 1931. године регулисан, двостепени поступак правне заштите састављен од "хитног судског поступка" (1. инстанца) и поступка пред Уставним судом (2. инстанца).

Уставна жалба служи као јемство субјективноправној заштити грађана против повреде основних права од стране носилаца јавне власти. С обзиром на учење, заступано у пракси Уставног суда, о "двоструком карактеру" основних права, као субјективних права и као елемента објективног поретка, уставна жалба служи и објективној заштити устава и на њему заснованим принципима правног система.³⁵

Предмет напада по уставној жалби могу бити сви акти јавне власти са изузетком закона, који се не могу директно побијати. Закон о Уставном суду разликује четири групе аката јавне власти, чији је поништај у стано-вито време допуштен под одређеним процесним претпоставкама.³⁶ Што се закона тиче, шпански грађанин мора сачекати да се на основу њега донесе појединачни правни акт, па тек онда употребити уставну жалбу. Пре доношења таквог акта постоји само могућност да појединац преко Браћиоца народа иницира апстрактну нормативну контролу код Уставног суда.³⁷

На улагање уставне жалбе овлашћено је свако физичко и правно ли-

34 34) Чл.14-29. Устава Шпаније 1978.

35 Weber A. - Die Verfassungsgerichtsbarkeit in Spanien, Universitet Osnabrück, S.271.

36 36) То су следећи акти: 1) одлуке и акти, који немају ранг закона донети од стране Кортеса, његових органа, законодавних скупштина аутономних заједница и њихових органа;

2) правна одређивања, правни акти и стварне радње извршних органа; 3) одлуке или пропуштање судова, уколико се они могу убројити у повреду основних права; 4) одлучивања, којима се неко ко се позивао на своје право обијања војне службе из разлога савести, обавезује на вршење војне службе. (Видети чл. 42-46. Закона о Уставном суду Шпаније 1979.)

37 Sommerman K.P., op.cit. S.319.

це, које учини важећим свој легитимни интерес, као и Бранилац народа и јавни тужилац, законом безусловно овлашћени. Захтев за доказивањем легитимног интереса, с обзиром на субјективно- заштитни карактер уставне жалбе служи у првој линији искључењу популарне тужбе.³⁸

Док је у нормама Устава, као и Органског закона регулисање страначке способности странаца у вођењу поступка по уставној жалби изостало, њихова страначка способност се ипак претпоставља, с обзиром на важећа основна права странаца у Уставу по мерилима међународних споразума и закона.³⁹ У извесној мери то произилази из гаранције ефективне правне заштите за странце у интернационалним конвенцијама о људским правима.⁴⁰ Пракса Уставног суда такође потврђује тезу о страначкој легитимацији странаца у поступку по уставној жалби.

Уставносудска пракса је у још једном случају, екстензивним тумачењем уставних прописа проширила круг активно легитимисаних лица. С обзиром на опште уставне гаранције основних права из чл. 24., Уставни суд је признао страначку способност у ампаро поступку и јавноправним лицима.⁴¹

Уставна жалба у шпанском систему, слично осталим европским моделима индивидуалне уставне заштите основних права, има супсидијарни карактер.⁴² Међутим, претходно исцрпљивање правног пута као процесна претпоставка, законодавац је диференцирано поставио зависно од предмета уставне жалбе. Без претходног исцрпљивања правног пута уставна жалба је допуштена против одлука и аката, без законског ранга, донетих од стране Кортеса или његовог органа, законодавних скупштина аутономних заједница и њихових органа, као и против одлуке у поступку одбијања служења војске под оружјем из разлога савести.⁴³ Код преосталих ауторитативних аката је начелно исцрпљивање редовног правног пута процесна претпоставка, али је поново начињена разлика између повреда основних права од стране органа егzekутиве и судских органа. Одређеније, правни акти или фактичке радње извршних органа државе или аутономних заједница могу бити предмет уставне жалбе само уколико је допуштено тужити их суду.⁴⁴ Што се судских одлука тиче захтева се да су "сви инстанциони путеви прикладне правне помоћи исцрпљени."⁴⁵

У погледу одлучивања по уставној жалби, Закон допушта Уставном суду широк спектар могућности пресуђивања у својим одлукама:⁴⁶

- утврђивање ништавости акта или одлуке, којом је спречено извршење заштићеног права или слободе;
- признавање основног права или слободе у складу са њиховом уставом гарантованом садржином;
- оздрављење права у корист жалиоца, ако је потребно и преко налога нужне мере.

При том, Уставни суд се не мора ограничити на једну изреку у својој

38 *ibidem*

39 Чл.13. Устава Шпаније, 1978.

40 Чл.10. Устава Шпаније, 1978.

41 Weber, A., *op. cit.* S.273.

42 Чл.53. ст.2. Устава Шпаније, 1978.

43 Чл.42. и 43. Закона о Уставном суду Шпаније 1979.

44 Чл.53. ст.2. Устава Шпаније 1978.

45 Опширније о супсидијарном карактеру ампаро тужбе: Weber, A., *op. cit.* S.277.

46 Чл. 55. Закона о Уставном суду Шпаније 1979.

пресуди, већ их може кумулативно изрећи. Одлука Уставног суда у поступку по уставној жалби може произвести само дејство *inter partes*. Једино у случају да Сенат Уставног суда прихвати уставну жалбу, јер је основни закон противустан, он ово питање може изнети на пленум, где суд даље може утврдити противустаност закона пресудом општег значења (*erga omnes*) и са дејством *ex tunc*.⁴⁷

Шпански уставотворац је при стварању једне делотворне уставно-правне заштите, узео у обзир различито уставносудско искуство у европским државама, али се код уставне жалбе пре свега оријентисао према немачком моделу.

Ипак, за разлику од немачког уставносудског система, предмет ампаро поступка могу бити само појединачни акти органа јавне власти, а не и закони. Има мишљења, да наведено ограничење у погледу директног побијања закона, не уноси дубље разлике између шпанског и немачког модела (A.Weber).⁴⁸ Наиме, и ампаро тужба може довести до инцидентне нормативне контроле, односно постати основ за утврђивање противустаности закона од стране Уставног суда.

4. ДРЖАВНОПРАВНА ЖАЛБА У ШВАЈЦАРСКОЈ

Швајцарска државноправна жалба је институт, који лежи у основи свих наведених европских уставносудских система заштите основних права. Међутим, за разлику од њих судску заштиту основних права у Швајцарској не врши посебан, специјализовани државни орган, већ се у улози заштитника појављује Савезни суд.⁴⁹

Објекат заштите државноправне жалбе су уставом гарантована права. То нису само права изричито предвиђена Уставом, већ и она која произилазе из других уставних одредаба.⁵⁰ Предмет судског поступка по државноправној жалби могу бити сви ауторитативни акти кантоналних власти, закони, подзаконски и управни акти, судске одлуке, без обзира да ли је у њима примењено савезно или кантонално право.⁵¹ Дакле, судска заштита грађана усмерена је искључиво на противустанве акте и радње кантоналних органа државне власти.

Државноправну жалбу може поднети свако лице, које сматра да је повређено ауторитативним актом у свом основном праву. За активну легитимацију потребна су два услова: страначка способност и жалбена легитимација. Швајцарски систем основноправне заштите прави разлику у погледу допуствости жалбе између општих и појединачних правних аката. Када се субјекат права жали на појединачни акт ограна потребно је да постоји актуелна повреда његовог основног права, док је код закона или друге општеобавезне норме довољно да жалилац долази под удар таквог прописа, а не захтева се постојање актуелне повреде.⁵²

47 Опширније о дејству одлука Уставног суда: Weber A., *op. cit.* S.281.

48 *ibidem*

49 Чл.113. Устава Швајцарске 1874. године: "Савезни суд решава осим тога...жалбе због повреда уставних права грађана, као и жалбе појединаца због повреде конкордата или уговора."

50 Стојановић М., *op. cit.* стр. 58. и д.

51 Крбек И., *op. cit.* стр. 69.

52 *ibidem*

Државноправна жалба је супсидијарно, ванредно правно средство допуштено тек ако нема других правних средстава за заштиту основних права. Савезни суд у поступку судске заштите основних права ништи неуставне акте, опште или појединачне, одлуком са временским дејством *ex tunc*.

Специјална надлежност Савезног суда у контроли уставности и судској заштити основних права је од великог значаја за уставноправни систем Швајцарске. Савезни Устав и закони одредили су границе овлашћења Савезног суда у функцији уставносудског органа. Тумачећи Устав, он одређује позитивну садржину и обим основних права, као и квалитет односа државе и појединца, односно објективни правни поредак. Својим тумачењем он је допринео друштвеном развоју, као и прилагођавању временског Устава захтевима модерног уставноправног система.

КОНСТИТУЦИОННАЯ ЖАЛОБА КАК ФОРМА КОНСТИТУЦИОННОСУДЕБНОЙ ЗАЩИТЫ ОСНОВНЫХ ПРАВ

Резюме

Конституционная жалоба является средством и гарантией субъективноправовой защиты граждан от нарушения основных прав особенно в сфере применения права, то есть от противоконституционных правовых официальных документов и фактических действий носителя публичной власти предпринимаемых с авторитативных начал. Объект защиты конституцией регулированные основные права, как и эти которые на своем уровне наравне с ними.

Механизм конституционно правовой защиты применяется только если использованы допускаемые, регулярные пути правовой защиты. Конституционная жалоба особенное экстраординарное правовое средство. Кроме того что защищает прежде всего субъективную сферу от нападения суверенной власти, основоправовая защита предоставляет и объективную защиту конституции и основных принципов правового устройства.

